

KÜLÖNLEGES GYEREKEK AZ ÚJLAKI GALAXISBAN

Az óvodából az iskolába való átlépés mindig mérföldkő a gyermekek és családjaik életében, amit többnyire izgalommal vegyes szorongással vár mindenki. Ez alól mi, pedagógusok, és régi diákok sem vagyunk kivételek. Alig várjuk, hogy újabb sok-sok különböző, különleges kiscsillag csatlakozzon hozzánk. Higgyék el, ahogy leendő elsősünk, úgy mi is - az Újlaki galaxis régebbi csillagai - „mindannyian mások vagyunk, bár egyben másban hasonlítunk 😊”, vagyis nálunk is mindenkinek megvan a maga különlegessége.

Ha csak pedagógiai programunk tartalomjegyzékére bárki rápillant, azonnal láthatja, hogy egy nagyon színes, mondhatni multikulturális közeg a miénk. Ha bele is lapoz, akkor ennek minden előnyével és hátrányával is megismerkedhet.

A beiskolázási programunk keretében már sokat olvashattak illetve hallhattak arról, hogy hogyan próbáljuk támogatni tanulóinkat, hogy a kötelező ismereteken túl, majdani későbbi felnőtt életük, pályájuk szempontjából hasznos képességeket, készségeket megszerezhessék. Jelen írásomban azokkal szeretnék foglalkozni, akiknek az alapkészségek megszerzése elképzelhető, hogy nehézséget jelent majd. Először a témával kapcsolatos fogalmakat, iskolánk szemléletmódját, majd a gyakorlati megvalósítás lehetőségeit, módjait szeretném bemutatni.

1. A másság értelmezése

A sokféleség a 21. században magától értetődő, természetes jelenség, hiszen szinte mindenkinek a közvetlen környezetben is rendszeresen megjelenik. Minden embernek számos olyan, akár előnyös, akár hátrányos jellemzője van, ami alapján kategorizálhatóvá válik. A sokféleség egyes dimenzióit tehát társadalmi csoportok közti különbségek megalkotására használjuk. A másság egy adott közösség által létrehozott konstrukció, erősen kultúra- és társadalomfüggő, viszonylagos és változó fogalom. Csak a szabályszerűhöz, megszokotthoz, az átlagoshoz, a nagytöbbség által elfogadotthoz, azaz a „normális”-hoz képest beszélhetünk „más”-ságról. Hogy mit nevezünk másnak, az attól függ, mit tartunk normálisnak.¹

A sokféleképp gondolkodás szemlélete szükségképpen az oktatásban is megjelent. A multikulturalizmusból adódó különbségek okozta problémák kezelésére sokféle oktatási koncepciót dolgoztak ki világszerte. Az útkeresések legfontosabb eredményeként kerültek előtérbe a fogyatékkal élő, az egyéni sajátosságokkal rendelkező, az átlagtól eltérő gyermekek és gondjaik és mára a mássághoz nemcsak különleges helyzet, szemlélet kapcsolódik, hanem pozitívan eltérő bánásmód, viszonyulás is.²

2. Sajátos nevelési igény

Pedagógusként szintén azt tapasztaljuk, hogy

- óriási különbségek vannak tanítványaink képességei, készségei között,
- ezért, vagy éppen ettől függetlenül alul, illetve jobban teljesítenek hasonló adottságú társaiknál,
- egyéni utak, személyre szabott módszerek nélkül nem tudunk sikereket elérni.

Mindenhol vannak „olyan gyermekek, akiknek állandó vagy átmeneti jelleggel fizikai, biológiai, pszichikai, intellektuális, családi vagy szociokulturális okok miatt egyéni, sajátos nevelési-oktatási szükségleteik vannak, ezért a speciális nevelési-oktatási szükségletekhez, sajátosságokhoz egyénenként igazodó bánásmódot igényelnek az iskolában. Őket nevezzük különleges bánásmódot igénylő gyermekeknek.”³

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről a különleges bánásmódot igénylő személyeket három csoportba sorolja:

- sajátos nevelési igényű (a továbbiakban SNI),
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (a továbbiakban BTMN),
- kiemelten tehetséges

gyermek, tanuló.

A fenti felsorolás is a pozitív másságszemléletet hangsúlyozza, hiszen ugyanabba a kategóriába (különleges bánásmódot igénylő) sorolja az átlagostól akár „lefelé”, akár „felfelé” eltérő tulajdonsággal rendelkező személyeket.

3. Sajátos nevelési igény – tanulási problémák iskolánkban

Természetesen a különleges bánásmódra szoruló köré iskolánként eltérő és nem csak a fenti törvényi kategóriába sorolt gyermekeket érintheti. Az alábbi ábrán szeretném összefoglalva bemutatni, hogy iskolánkban mely tanulási problémával küzdő diákok megsegítésében vagyunk jártasak és kinek a feladata jelezni, diagnosztizálni a problémát, segíteni a fejlesztésben, felzárkóztatásban.

A tanulási probléma kifejezés gyűjtőfogalom, sokféle problémaegyüttest takar. Jelenthet általánosan gyenge teljesítményt, egy-egy tantárgyra kiterjedő alacsony tanulmányi szintet, írás-, olvasás-, számolás zavart, részteljesítmények zavarát, alacsony intelligenciaszintet, értelmi elmaradást, kiegyenlítetlen színvonalú iskolai teljesítményt egyaránt.⁴

A **tanulási nehézség** a legkevésbé súlyos. Átmeneti jellegű, a kiváltó ok (pl. családi probléma, hosszabb hiányzás) megszűnésével, a tanítók, szaktanárok akár órai, akár órán kívüli felzárkóztató tevékenységével a tanulási nehézség, vagyis a tananyagban történő elmaradás is eltűnik.

A **tanulási zavar** esetén az iskolai teljesítéshez szükséges egy vagy több képesség hibás működése miatt egy vagy több tárgyból nem tudnak megfelelni a gyerekek a minimum elvárásoknak. Azaz képességeik és tanulási teljesítményük eltér a várhatótól, a megismerő funkcióik (gondolkodás, figyelem, emlékezet) rendellenesen működnek, és/vagy sajátos a magatartásuk (pl. énkép- és önértékelési zavarok, kontrollképtelenség, érzelmi labilitás, hiperaktivitás jellemzi őket).

Hivatalosan a külföldi állampolgárságú, nem magyar anyanyelvű, nyelvi nehézséggel küzdő tanulók nem tartoznak a tanulási zavar kategóriába, hiszen, amennyiben a kiváltó ok megszűnik, akkor a probléma is eltűnik. Ennek ellenére folyamatosan keressük a lehetőségeket, hogy hogyan tudunk iskolán belül segíteni nekik. Hiszen az ő nehézségeik különösen a szövegértés terén igen jelentősek, egyszerű felzárkóztatással nem orvosolhatók.

A **tanulási akadályozottság** esetében olyan összetett, tartós és súlyos a probléma, hogy megnehezíti a normál általános iskolai körülmények közötti fejlesztést.⁵

A köznevelési törvény értelmezésében sajátos nevelési igényű „az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”⁶

„Pedagógiai szempontból akkor alakul ki e speciális oktatási-nevelési szükséglet, ha a gyermek akadályozott olyan dolgok megtanulásában, amelyre a kortársai képesek. A tanulásban akadályokat képezhetnek különböző biológiai állapotváltozások (például látássérülés), a személyiség jellemzői (például szorongó gyermek), a környezet sajátosságai (például etnikai kisebbséghez tartozó vagy hátrányos helyzetű család), és adódhatnak a gyermek és környezetének kapcsolatából (például válás a családban). A speciális nevelési-oktatási szükségletet előidéző akadályok és következményei igen különböző fokúak (enyhe – súlyos) és időtartamúak (időszakos – állandó) lehetnek.”⁷

Az utóbbi évtizedekben az iskolai követelmények növekedése következtében egyre több gyerek vált sikertelenné a tanulásban, kezdett lemaradni, illetve kimaradni. A tapasztalatok azt mutatták, szokásos iskolai körülmények közötti sikeres továbbhaladás külön segítségadás nélkül nem biztosítható, nehézségeik tanulmányaik végéig rendszeresek, a megismerő funkcióik, a beszédük és a mozgásuk fejlődésének mértéke, üteme jelentősen eltér az átlagtól. A gyenge teljesítmények hátterében viszont nem található sem organikus sérülés, sem genetikai, familiáris ok, sem intelligencia csökkenés (70 alatti IQ), mint a hasonló problémával küzdő, enyhe fokban sérült értelmi fogyatékos gyermekeknél. Mivel mindkét csoporthoz tartozók egyéni, komplex és hosszútávú gyógypedagógiai megsegítést igényelnek az 1990-es évek második felétől a gyógypedagógiában a „tanulásban akadályozott” kifejezést kezdték el használni közös megjelölésükre. A tanköteles korúak kb. 10-15%-a tanulásban akadályozott és ezen belül 2,5-3% az enyhén értelmi fogyatékosnak minősített gyermekek aránya.⁸

4. Gyakorlati tudnivalók tanulási zavar vagy akadályozottság esetén

Amikor valamelyik diákunknál tanulási zavart vagy akadályozottságot vélünk felfedezni a problémák hátterében, akkor a pedagógiai szakszolgálat II. kerületi járási szintű szakértői bizottságához fordulunk. Ehhez egy szakértői vizsgálat iránti kérelmet és pedagógiai véleményt kell elkészítenünk, melyet a szülőknek is alá kell írniuk. A dokumentációt eljuttatjuk a bizottsághoz és ők keresik meg a családokat időpont egyeztetés céljából. Ha a gyermeknél csak kisebb problémát találnak az olvasás, szövegértés, írás-írás használat, helyesírás vagy számolási készség területén, esetleg enyhébb beilleszkedési, magatartási nehézséget állapítanak meg, akkor segítségként iskolai (esetleg szakszolgálati) keretben fejlesztést írnak elő és BTMN státuszt kap a diák. Ezután iskolánk fejlesztőpedagógusa csoportba sorolja a tanulót és heti egy vagy két alkalommal foglalkozik vele a szakértői véleményben leírtak szerint. A foglalkozásokat a több órás készségtantárgyak, főleg testnevelés óra ideje alatt vagy a tanulók tanítási órái után (5., 6., néha 7. órában) végezzük.

Amennyiben a bizottság súlyosabb problémát talál, tovább küldi a gyermeket a lakhely szerint illetékes megyei jogkörrel rendelkező szakértői bizottsághoz. Csak ők jogosultak a vizsgálat alapján az SNI státusz megállapítására vagy kizárására. Azzal a tanulóval, aki SNI státuszt kap a tankerület utazó gyógypedagógusi hálózatának kollégája foglalkozik itt az iskolában egyéni illetve kiscsoportos (max. 3 fő) formában. Az ellátást az iskola kéri a hálózat vezetőjétől a szakértői vélemény alapján. Ha tanév közben válik a diák jogosulttá az ellátásra, akkor elképzelhető, hogy néhány hetet várni kell a fejlesztés megkezdéséig. A tanulókat a

gyógypedagógus kolléga hol a tanórán segíti meg, hol külön foglalkozik velük a tanítókkal, szaktanárokkal egyeztetett órák keretében.

Beilleszkedési-, tanulási-, magatartási nehézséggel küzdő tanulót bármelyik általános iskola fogadhat. Sajátos nevelési igény esetén az iskola szakmai alapdokumentumában szereplő területnek megfelelő diagnózisú gyermekeket lehet ellátni. A sajátos nevelési igényű tanulónak megfelelő iskola kijelölését a tankerület hagyja jóvá.

A mi iskolánkban a többségi tagozaton beszéd fogyatékos, illetve egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő diákokat integrálhatunk, a speciális tagozaton BNO:F70-es kóddal rendelkező tanulókat részesíthetünk különnevelésben.

A szakszerű, mindenki számára megnyugtató ellátás biztosításához, a gyermek folyamatos fejlődéséhez nagyon fontos a fejlesztőpedagógus/utazó gyógypedagógus, pedagógus, szülő, tanuló együttműködése. Ennek első lépése a megfelelő diagnózis megléte, ismerete. Ezért tisztelettel kérjük leendő elsőseink szüleit, hogy amennyiben már rendelkeznek szakértői véleménnyel, azt lehetőség szerint még a beiratkozás előtt, de legkésőbb beiratkozásakor juttassák el hozzánk is.

Sajátos nevelési igény esetén különösen fontosnak tartjuk, hogy előzetesen megismerhessük a gyermeket és nehézségeit. Felvételkor a körzetes SNI-s tanulók előnyt élveznek a körzeten kívüli társaikkal szemben.

Bármilyen tanulási probléma, kérdés, kérés esetén keressenek nyugodtan, szívesen állok rendelkezésükre.

2022.02.27.

Czilinger Edina
gyógypedagógus
i gh.

Felhasznált irodalom:

1. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_modszertani_kezikonyv_a_pedagogia_szakos_tanari_kepzeshez/MP/smpjs43g.htm (letöltés ideje: 2018.07.21.)
2. http://pedagoguskepzes.elte.hu/images/anyagok/ii3/27_interkulturalis_mutikulturalis_oktatas_alapjai.pdf (letöltés ideje: 2018.07.21.)
3. Petriné Feyér Judit (2003): A különleges bánásmódot igénylő gyermek. In: Falus Iván (szerk.) *Didaktika - Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 361. p
4. Gyarmaithy Éva, 1997: Bukfenc. Tanulási zavarok felismerése, megelőzése és terápiája az óvodában és az iskolában.
5. http://acta.bibl.u-szeged.hu/28747/1/modszertani_046_001_001-008.pdf (letöltés ideje: 2018.07.21.)
6. Nkt. 4.§ 25. pontja
7. Petriné Feyér Judit (2003): A különleges bánásmódot igénylő gyermek. In: Falus Iván (szerk.) *Didaktika - Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 362. p
8. Szekeres Ágota (2008): Az identitás alakulása tanulásban akadályozott fiatalok körében. In: Szabó Ákosné dr. (szerk.) *Tanulmányok a tanulásban akadályozottak pedagógiája és határtudományai köréből*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 105-156. p.